

KONTRATË BINJAKËZIMI

Përkrahje për Statistikat

Kosovë

RAPORT MBI MISIONIN

Përmirësimi i statistikave strukturore të ndëmmarrjeve I

Komponenti nr 3.2.1 **Statistikat e Biznesit**

Mision i realizuar nga
Bronislava Kaminskienë, Antanina Valiulienë
Statistikat e Lituanisë
5 – 9 Maj, 2014

IPA 2012

Emri, adresa dhe emaili i autoreve:

*Bronislava Kaminskienė
Statistics Lithuania
29 Gedimino Avenue
LT-01500, Vilnius
Lithuania
Tel: +370 5 236 4614
Email: bronislava.kaminskiene@stat.gov.lt*

*Antanina Valiulienė
Statistics Lithuania
29 Gedimino Avenue
LT-01500, Vilnius
Lithuania
Tel: +370 5 236 4858
Email: antanina.valiuliene@stat.gov.lt*

Përmbajtja

Permbledhje ekzekutive	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
1. Komete të përgjithshme.....	4
2. Vlerësimi dhe rezultatet.....	4
3. Konkluzionet dhe rekomandimet	5
Aneksi 1. Termat e Referencës.....	7
Aneksi 2. Personat e takuar	11

Lista e shkurtesave

ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
TeR	Termat e referencës
SL	Statistikat e Lituaniës
ASN	Anketa Strukturore e Ndermarrjeve
RB	Regjistri i bizneseve
LLK	Llogaritë Kombëtare

1. Komente te pergjithshme

Ky raport mbi misionin është përgatitur në kuadër të Projektit të Binjakëzimit 'Përkrahje për Statistikat e Kosovës'. Është mision, që i kushtohet statistikave të biznesit në kuadër të komponentit 3 të këtij projekti. Misioni kishte për qëllim të definojë planin strategjik, që do të përbëjë bazën për implementimin e mëtejshme të aktiviteteve në këtë fushë statistikore.

Objektivat konkrete të misionit ishte:

Të konsultohen dhe të punohet me profesionistët e ASK-së për përmirësimin e Anketës Strukture të Ndërmarrjeve në Kosovë.

Konsulentet (ekspertet nga Statistikat e Lituaniës) dëshirojnë të falënderojnë të gjithë zyrtarët dhe personat e takuar, për mbështetjen dhe informacionet e vlefshme që kanë dhënë, gjë që ka lehtësuar shumë punën e tyre gjatë qëndrimit në Kosovë.

Këndvështrimet dhe vëzhgimet e paraqitura në këtë raport janë ato të konsulentëve dhe jo domosdoshmërisht përpunet me këndvështrimet e BE-së, ASK-së apo Statistikave të Lituaniës.

2. Vleresimi dhe rezultatet

1. Takim pune dhe diskutime me pjesëmarrësit e ASK-së lidhur me kohën e prodhimit të ASN-së

Përfaqësuesit e ASK-së shpjeguan organizimin e ASN-së. ASK-ja ka filluar me ASN-në që nga viti 2006. Viti referues ishte viti 2005. Korniza e mostrës bazohet në regjistrin e bizneseve, ku përdoren të dhënat e Administratës Tatimore për vitin referues. Metoda e nxjerrjes së mostrës nuk është stabile. Grumbullohen pothuajse të gjithë indikatorët primarë të nevojshëm për ASN-në dhe sigurohen të dhëna të agreguara për Llogaritë Kombëtare, por vetëm numri i ndërmarrjeve, numri i punonjësve dhe struktura e qarkullimit publikohen për përdoruesit. Të dhënat për bizneset janë shumë të dobishme për qeverinë dhe bizneset prandaj është propozuar të publikohen më shumë indikatorë në ASN; përveç kësaj, zbrëthimi sipas NACE në nivel seksioni, dhe kalimi së paku në nivel 2 shifror.

Aktualisht është duke u diskutuar versioni i ri i pyetësorit për vitin referues 2013 (ky version është propozuar nga një eksperte). Konsulentet propozojnë të vazhdohet me versionin e vjetër të pyetësorit me modifikime në kapitujt II, III, TIV, V, VI, VII dhe VIII sipas kapitujve II, III, IV, V, VIII, IX dhe X nga versioni i ri. Gjithashtu, pyetësori duhet të dizajnohet në atë formë që të ketë më shumë ngjashmëri me kërkesat e raportimit vjetor financiar dhe të kontabilitetit (indikatorët, termat, pozitat). Deri në fund të majit do të jepen disa propozime për këto modifikime. Versioni i ri i pyetësorit përqëndrohet kryesisht në nevojat e Llogarive Kombëtare dhe është shumë i detajuar. Resurset aktuale nuk sigurojnë prodhimin e të dhënave cilësore në kuptimin e afatit kohor, saktësisë dhe krahasueshmërisë. Përveç kësaj, kapitulli VII "Konsumi i ndërmjetëm" do të duhej të kërkohej një herë në disa vjet (cdo 5 vjet) dhe jo në baza vjetore sepse është ngarkesë e madhe për ndërmarrjet. Disa të dhëna nuk mblidhen nga kompanitë dhe duhet të përgatiten manualisht. Indikatorët tek kapitulli VI "Zbrëthimi i indikatorëve kryesorë" gjithashtu nuk grumbullohen në shumë kompani. Ky kapitull duhet të kufizohet në kompanitë e mëdha, që kanë pak aktivitete. Versioni përfundimtar i pyetësorit për vitin referues 2014 duhet të diskutohet me përdoruesit dhe të testohet së paku me 3-5 ndërmarrje, para se të aprovohet.

Koha e prodhimit të ASN-së mund të bëhet më efektive pasi Llogaritë Kombëtare kanë nevojë për të dhënat në një stad më të hershëm – mund të përgatiten të dhënat preliminare për nevojat e tyre ose ASN-ja duhet të organizohet sipas planit të propozuar për realizimin e ASN-së.

2. Vështrim mbi hapat aktualë të prodhimit

Përfaqësuesit e ASK-së shpjeguan organizimin aktual të ASN-së. Duke pasur parasysh që hapat e prodhimit nuk janë të dokumentuar qartë, rekomandohet të përgatitet një plan për realizimin e anketës duke përdorur versionin e propozuar. Gjatë misionit të ardhshëm duhet të finalizohet plani i detajuar sipas modelit GSBPM dhe të implementohet nga viti i ardhshëm.

3. Identifikimi i kufizimeve

Realizimi i ASN-së nuk është plotësisht në përputhje me rregulloren e ASN-së dhe aspekti i cilësisë nuk është i kompletuar plotësisht në ASK. Mbledhja e të dhënave realizohet përmes një kompanie, e cila nuk e bën redaktimin e parë vizuel të të dhënave. Kjo bëhet nga specialisti në ASK, por për të përmirësuar afatet kohore, këtë aktivitet duhet ta ndërmarrin ata që mbledhin të dhënat. Futja e të dhënave në databazë duhet të fillojë sapo të merren pyetësorët, por jo të pritët pasi të mblidhen/kompletohen të gjithë pyetësorët. Duhet të përdoren procedura më të automatizuara për kontrollin, redaktimin dhe imputimin e të dhënave.

4. Propozime se si të reduktohet kohëzgjatja e secilit hap të prodhimit pa ulje të cilësisë

Një plan optimal për realizimin e anketës ndihmon në sigurimin e saktësisë së rezultateve për cdo nenproces. Procedurat e automatizuara për redaktim përmirësojnë aspektin e afateve kohore, pa humbje të cilësisë. Aplikimi i më shumë rregullave të redaktimit do të sigurojë saktësi dhe krahasueshmëri më të madhe të të dhënave. Gjatë misionit të ardhshëm do të diskutohen metodat e imputimit.

5. Propozime për përmirësimin e mbështetjes së TI-se dhe përmirësimin e sistemit të TI-së

ASK-ja përdor softverin Access për futjen dhe ruajtjen e të dhënave.

Programi për futjen e të dhënave duhet të modifikohet – kontrolli duhet të realizohet kur të dhënat nga pyetësi futen në bazën e të dhënave, ku duhet të krijohet një protokol për mospërputhjet.

3. Konkluzionet dhe rekomandimet

1. Konsulentet propozojnë të përdoret versioni i vjetër i pyetësorit duke modifikuar disa kapituj dhe pasi të testohet, kurse me versionin e ri të fillohet për vitin e ardhshëm referues;
2. Resurset aktuale nuk sigurojnë prodhimin e të dhënave cilësore në aspektin e afatit kohor, saktësisë dhe krahasueshmërisë.
3. Llogaritë Kombëtare kanë nevojë për të dhëna në një stad më të hershëm – mund të përgatiten të dhëna preliminare për nevojat e tyre ose ASN-ja duhet të organizohet sipas planit të propozuar.
4. Specialistët në ASK duhet të përgatisin instruksione për kontrollin vizuel të të dhënave dhe të trajnohen personat, që grumbullojnë të dhënat.
5. Futja e të dhënave në bazën e të dhënave duhet të fillojë në momentin që merren pyetësorët, por jo të pritët derisa të mblidhen/kompletohen të gjithë pyetësorët. Duhet të përdoren më shumë procedura të automatizuara për kontrollin, redaktimin dhe imputimin e të dhënave.
6. Një plan optimal për realizimin e anketës ndihmon në sigurimin e saktësisë së rezultateve për cdo nenproces. Procedurat e automatizuara për redaktim përmirësojnë aspektin e afateve kohore, pa humbje të cilësisë. Aplikimi i më shumë rregullave të redaktimit do të sigurojë saktësi dhe krahasueshmëri më të madhe të të dhënave.
7. Gjatë misionit të ardhshëm do të diskutohen metodat e imputimit.

Aktivitetet e nevojshme si përgatitje për misionin e ardhshëm

Veprimi	Afati kohor	Personi përgjegjes
Plani i ASN-se i përdorur në ASK	14 Maj	ASK
Rregullat e redaktimit të përdorura në ASK	fundi i Majit	ASK
Plani i zgjeruar i ASN-së	deri në misionin e ardhshëm	SL
Përshkrimi i rregullave të redaktimit	deri në misionin e ardhshëm	SL
Misioni i ardhshëm	15-19 Shtator	ASK dhe SL

Aneksi 1. Termat e Referencës

Komponenti 3: Statistikat e Biznesit

Aktiviteti 3.2.1: Përmirësimi i statistikave strukturore të biznesit I

Afatet kohore:

TeR –te gatshem: 21 Prill 2014

Fillimi /perfundimi i aktivitetit: 5 – 9 Maj 2014

Raportimi: 16 Maj 2014

Rezultatet obligative të komponentit:

Rezultati obligativ	Intervenimi	Pike referimi	Burime informacioni	Supozimet
Rezultati obligativ 3.2	ASN Reduktimi i kohës së prodhimit dhe përmirësimi i cilësisë së ASN-së	<ul style="list-style-type: none"> Raporti mbi misionin, ku përkrahjet e punës, ajo çfarë duhet të bëhet nga ASK-ja për misionet e tjera në ASN, i publikuar në webfaqen e projektit 	<ul style="list-style-type: none"> Raportet tremujore të Binjakëzimit Raportet e misionit 	<ul style="list-style-type: none"> Kapaciteti i mjaftueshëm i absorbimit Qasje në të dhënat administrative dhe të anketave Numër i vogël i stafit i involvuar në realizimin e detyrave, që lidhen me projektin, në mes të misioneve

Subjekti / qëllimi i aktivitetit: aktiviteti 3.2.1:

Konsultimi dhe bashkëpunimi me profesionistët e ASK-së për përmirësimin e ASN-së në Kosovë.

Rezultatet e pritura nga aktiviteti 3.2.1:

Raporti mbi misionin me rekomandimet se si të reduktohet ASN-ja nga 150 ditë në 113 ditë në vitin 2017. Raporti duhet gjithashtu të përmbajë veprimet e propozuara, që të ndërmerren nga ASK-ja për misionin të ardhshëm në këtë temë. Dhe, propozimet për termat e referencës për aktivitetet e ardhshme në komponentin 3.2.

Stafi i ASK-së:

Z. Ismail Sahiti, Shef i Divizionit, ismail.sahiti@rks-gov.net (udhëheqës i komponentit)

Z. Hysni Elshani, Shef i Sektorit, hysni.elshani@rks-gov.net

Z. Muhamet Kastrati, Specialist i TI-së, muhamet.kastrati@rks-gov.net

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për statistika afatshkurta, valdete.navakazi@rks-gov.net

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Lartë në ASN, luljeta.krasniqi@rks-gov.net

Z. Bekim Bojku, Zyrtar i lartë për statistika të energjisë, bekim.bojku@rks-gov.net

Ekipi i Projektit të Binjakëzimit i ASK-së:

Udhëheqës i Projektit në ASK, Z. Ilir T. Berisha, Drejtor i Statistikave Ekonomike dhe Llogarive Kombëtare, Ilir.T.Berisha@rks-gov.net

Homologu i RTA, Znj. Teuta Zyberi, Zyrtare e Lartë për Marrëdhënie me Jashtë, teuta.zyberi@rks-gov.net

Ekspertët e vendeve anëtare:

Znj. Bronislava Kaminskiene, Shefe e Divizionit të Metodologjisë dhe Cilësisë, Statistikat e Lituanisë, bronislava.kaminskiene@stat.gov.lt

Znj. Antanina Valiuliene, Shefe e Divizionit të Statistikave të Ndërmarrjeve, Statistikat e Lituanisë, Antanina.Valiuliene@stat.gov.lt

Stafi i Projektit të Binjakëzimit:

Z. Per Knudsen, RTA, pkn@dst.dk

Znj. Nora Zogaj, asistente e RTA, nzogaj@yahoo.com

Përshkrimi i historikut për aktivitetin

Gjate misionit të parë në komponentin e Statistikave të Biznesit, në kuadër të projektit, “Vlerësimi i përgjithshëm i Statistikave të Biznesit dhe prioritetizimi i veprimeve (3.1.1)” dy ekspertët danezë, Peter Ottosen and Søren Netterstrøm, theksojnë lidhur me ASN-në:

Çështja më e rëndësishme është të ketë të dhëna të gatshme për Llogaritë Kombëtare në një fazë më të hershme.

Metodat për përzgjedhjen e mostrës, imputimin dhe vlerësimin mund të kenë nevojë të rishikohen.

Arsyeja kryesore për disponueshmërinë e vonshme të të dhënave është vonesa në mostrën e RSB. Kjo çështje duhet të adresohet nga RSB dhe duhet të bëhen disa përmirësime për vitin 2013. Pasi të mblidhen të dhënat, ato verifikohen, të dhënat e munguara merren nga njësitë më të mëdha (+200 punonjës) ose imputohen. Kjo zgjat 2 muaj. Projekti duhet t'i ketë parasysh këto çështje në mënyrë që të gjenden mënyra për të përmirësuar më tej afatet kohore.

Pyetëtori dhe metodat për vlerësime duhet të shqyrtohen dhe rishikohen, nëse është e nevojshme.

Duhet të përgatitet një plan zhvillimor afatgjatë për të ardhmen.

Procedurat e validimit dhe imputimit janë kryesisht manuale. Duhet të mendohet për automatizimin e këtyre proceseve. Megjithatë, kjo do të kërkojë resurse të TI-se, që aktualisht janë shumë të pakta.

Me tej, Ottosen dhe Netterstrøm, rekomandojnë

Zhvillimi i ASN-se duhet të përqendrohet në mostren dhe metodologjinë statistikore, si dhe në mosperputhjen midis gjendjes aktuale dhe legjislacionit të BE-se në mënyrë që të bëhet një plan zhvillimor, që do ta çojë ASK-ne drejt përmbushjes së legjislacionit të BE-se.

Lista e dokumenteve, që duhet të sigurohen para misionit:

- Raporti i Vlerësimit të Adaptuar Global (AGA)
- Programi i Statistikave Zyrtare 2013 -2017
- Plani i Zhvillimit Strategjik 2009- 2013
- Metodologjia e ASN-se
- Raporti mbi misionin Vlerësimi i përgjithshëm i Statistikave të Biznesit dhe prioritetizimi i veprimeve 3.1.1
- Raporti i misionit të Clementina Ivan-Ungureanu 2.1.1 Vlerësimi dhe azhurnimi i planit të veprimt (me komente për ASN-në)

Aktivitetet e pritura:

- Takim pune dhe diskutime me pjesëmarrësit e ASK-së lidhur me kohën e prodhimit të ASN-së
- Vështrim i përgjithshëm mbi hapat aktualë të prodhimit
- Krijimi i një plani kohor për hapa të ndryshëm të prodhimit të ASN-së (preferohet sipas GSBPM)
- **Identifikimi i kufizimeve**
- **Propozime se si të reduktohet kohezgjatja e secilit hap te prodhimit pa ulje te cilësisë**
- **Propozime për gjetjen e një mes/bilanci mes cilësisë dhe kohës së prodhimit**
- **Propozime për përmirësimin e metodave te imputimit**
- **Propozime për përmirësimin e mbështetjes së TI-së dhe përmirësimin e sistemit te TI-së**

Pas misionit:

- Do të përgatitet raporti mbi misionin – sipas modelit për raportim
- Do të përgatitet një plan për aktivitetet e ardhshme në komponentin 3.2 në kuadër të programit të binjakëzimit

Aneksi 1. Programi, Maj 2014

Dita	Vendi	Koha	Aktiviteti
1	ASK	09.00	Hyrje
		09:15	ASK: Vështrim i përgjithshëm mbi ASN-në në Kosovë me fokus në pjesët e sistemit, ku kërkohen përmirësime
		10:30	Pushim për kafe
		11:00	Proceset statistikore në Statistikat e Lituaniës: organizimi, metadata, monitorimi, matjet etj.
		12:00	Dreka
		13:15	Përshkrimi i procesit statistikor: hapat e prodhimit, metadatat për hapat e prodhimit, ASN-ja në Statistikat e Lituaniës
		14:30	Pushim për kafe
		15:00	Takim pune: fillimi i anketës së re/ciklit te ri, planifikimi i anketës – menaxhimi i kohës, përgjegjësia
		16:30	Konkluzionet preliminare. Programi per ditën 2 dhe 3 do te përcaktohet
2	ASK	09:00-16:00	Takim pune: përgatitjet metodologjike, burimet e të dhënave, pyetësi, testimi dhe përmirësimi – reduktimi i ngarkesës për kompanitë, përmirësimi i afateve kohore
3	ASK	09:00-16:00	Takim pune: mbledhja e të dhënave, përgatitja e të dhënave primare, redaktimi, përpunimi, monitorimi dhe vlerësimi, cilësia e procesit dhe rezultateve, dokumentimi, përmirësimi
4	ASK	09:00	Takime
		10:30	Pushim për kafe
		10:45	Takim pune: Dakordimi rreth rekomandimeve dhe afateve

			kohore
		12:00	Dreka
		15:00	Takim me udhëheqësin e projektit: rekomandimet, afatet kohore dhe aktivitetet deri në misionin e ardhshëm
5	ASK	09:00	Shkrimi i raportit
		10:30	Pushim për kafe
		10:00	Shkrimi i raportit
		12:00	Dreka
		13:15	Takim mes ekspertëve, udhëheqësit të komponentit dhe RTA

Aneksi 2. Personat e takuar

ASK:

Z. Ismail Sahiti, Shef i Divizionit, ismail.sahiti@rks-gov.net (udheheqes i komponentit)

Z. Hysni Elshani, Shef i Sektorit, hysni.elshani@rks-gov.net

Z. Muhamet Kastrati, Specialist i TI-së, muhamet.kastrati@rks-gov.net

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për statistika afatshkurta, valdete.navakazi@rks-gov.net

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Lartë në ASN, luljeta.krasniqi@rks-gov.net

Stafi i Projektit të Binjakëzimit:

Z. Per Knudsen, RTA, pkn@dst.dk

Znj. Nora Zogaj, asistente e RTA, nzogaj@yahoo.com

Perkthyesi (disa misione)